

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИТРАТ НА КОРПОРАТИВНЕ МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ

Онiсiфорова В.Ю., канд. екон. наук, доцент

*Остапенко Л.О., студент, спеціальність 076 «Підприємництво,
торгівля та біржова діяльність»*

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Постановка проблеми. В сучасних умовах все більшу актуальність отримують питання ефективного управління персоналом підприємства і, зокрема, проблема пошуку ефективних засобів мотивації праці. В умовах поширення медичної реформи в Україні до таких засобів можна віднести добровільне медичне страхування працівників.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В останні роки проблемі медичного страхування приділяє увагу в своїх дослідженнях все більша кількість авторів, а саме О.І. Білик, С.А. Качмарчик, Н.Б. Бідник, О.О. Ільчук, С.В. Онишко, Ю.В. Шевчук, К.А. Пономаренко, С.М. Прилипко, О.М. Ярошенко, Т.А. Занфірова, Я.А. Аркатов, І.М. Федорович [1-6] та багато інших. Однак переважна більшість досліджень присвячена аналізу фінансування та ефективності впровадження обов'язкової форми медичного страхування, переважно державної.

Невирішені складові загальної проблеми. Не зважаючи на достатню кількість досліджень, недостатньо уваги приділено добровільній формі медичного страхування і, особливо, у корпоративній формі, а, відповідно, і не розглянуто проблему оцінювання ефективності таких витрат для роботодавця.

Формулювання цілей статті. Метою статті є формування підходу до оцінювання ефективності витрат на корпоративне медичне страхування працівників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Добровільне медичне страхування працівників стає все більше поширеним інструментом додаткового

компенсаційного пакету, який ефективно використовується власниками та менеджментом підприємств для підвищення рівня лояльності працівників до підприємства. Найбільш поширена така тенденція серед підприємств з іноземним капіталом. Це пов'язане з тим, що корпоративне медичне страхування в розвинених країнах вже багато років є нормою і широко застосовується.

Позитивні тенденції у рівні корпоративного медичного страхування підтверджуються і статистичними даними, які представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка ринку добровільного медичного страхування України на прикладі компаній-лідерів галузі

Назва страхової компанії	Страхові премії, тис. грн.				Страхові виплати, тис. грн.			
	2015	2016	2017	2018 (прогноз)	2015	2016	2017	2018 (прогноз)
Провідна	241 069,00	288 759	358 849,00	457 688	162 677,80	184 269	227 106,40	246 442
Нефтегазстрах	206 942,20	241 523	252 350,00	248 706	149 758,60	163 844	185 923,70	178 112
Уніка	155 336,40	175 681	226 414,70	389 708	117 763,50	112 414	149 522,00	211 050
АХА страхування	122 040,00	181 798	205 470,00	276 202	64 748,00	89 305	132 481,00	170 072
PZU Україна	98 585,10	128 832	154 635,60	156 260	47 298,30	59 310	67 726,10	98 510
Інго Україна	94 050,30	125 498	133 175,80	157 872	67 115,80	70 708	85 410,40	101 632
Українська страхова група	75 165,80	88 497	96 007,50	120 128	47 478,00	48 756	59 466,70	83 802
Дім страхування	56 439,50	22 832	46 412,90	41 380	28 354,50	22 832	28 730,20	22 494
Альфа страхування	53 675,90	132 969	124 664,90	131 576	47 405,90	61 303	91 156,50	135 474
Країна	46 837,00	92 910	131 265,00	119 916	28 617,00	61 541	84 258,40	89 744
Загалом	1 150 141,20	1 479 299,00	1 729 245,40	2 099 436,00	761 217,40	874 282,00	1 111 781,40	1 337 332
Темпи росту по відношенню до 2015 року		1,29	1,50	1,83		1,15	1,46	1,76

Складено авторами на основі [7]

Як бачимо з табл. 1, зростання ринку добровільного медичного страхування за показниками лише компаній-лідерів за період з 2015 по 2017 рік у розрізі страхових премій склало 50%, за прогнозом на 2018 рік – 83%, а у розрізі страхових виплат – 46%, за прогнозом на 2018 рік – 76%. Ці показники також підтверджують те, що в нашій країні зростає рівень довіри клієнтів до страхових компаній, а страхові компанії відносяться до виплат по медичному страхуванню більш коректно. Стосовно тенденцій поширення слід також зауважити, що прогнозні показники на 2018 рік мають показати ще більше зростання, що пов'язане з розгортанням медичної реформи.

Отже, керівники та власники підприємств в Україні починають розуміти необхідність медичного страхування своїх працівників, однак на сьогодні все ще не існує методики, яка б оцінювала ефективність таких витрат для роботодавця.

Розглянемо процедуру визначення ефективності витрат на корпоративне медичне страхування більш докладно. У випадку, що розглядається, можна використовувати традиційний підхід до визначення ефективності витрат [8], тобто слід застосувати порівняння рівня очікуваного позитивного ефекту та рівня витрат на здійснення медичного страхування працівників:

$$E = \frac{E_{\text{ДМС}}}{B_{\text{ДМС}}}, \quad (1)$$

де $E_{\text{ДМС}}$ - це усі види ефекту від впровадження системи добровільного медичного страхування працівників, грн.;

$B_{\text{ДМС}}$ - витрати підприємства на добровільне медичне страхування працівників, грн.

При визначенні показника ефективності витрат на страхування працівників постає проблема визначення змісту таких витрат та ефектів. І якщо зі змістом витрат визначитися доволі просто – фактично це сумарна вартість

полісів медичного страхування, то до складу ефектів можна віднести доволі значний перелік прямих та непрямих позитивних наслідків. Отже, зупинимося на визначені переліку позитивних ефектів корпоративного медичного страхування та підходах до їх оцінювання більш докладно.

До прямих ефектів, виходячи з вище означених матеріалів, можна віднести: скорочення суми виплат працівникам у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, скорочення суми виплат за заміщення тимчасово відсутніх працівників та суміщення посад, зростання суми прибутку, як наслідок підвищення продуктивності праці і обсягів виробництва продукції, відповідно.

Крім прямих ефектів, корпоративне медичне страхування має і цілу низку непрямих позитивних ефектів, до яких можна віднести поліпшення показників використання персоналу підприємства та показників оцінки рівня його кадрової безпеки [9, 10]. Однак, не всі такі показники можуть бути враховані при оцінюванні непрямих ефектів від корпоративного медичного страхування. Тому виокремимо з їх переліку показники, що відповідають меті оцінювання: коефіцієнт забезпечення трудової дисципліни, на нашу думку, має бути враховано, бо добровільне медичне страхування підвищує рівень лояльності працівника до підприємства, а відповідно сприяє підвищенню рівня трудової дисципліни; коефіцієнт кваліфікації працівників: підвищення лояльності працівника сприяє його прагненню до професійного росту та підвищення кваліфікації; коефіцієнт продуктивності праці: медичне страхування працівників прямо сприяє зростанню продуктивності праці; коефіцієнт стимулювання працівників: медичне страхування є потужним сучасним інструментом як матеріального, так і морального стимулювання працівників; рівень заробітної плати на підприємстві та його співвідношення з середнім рівнем заробітної плати в цілому по галузі та рівнем прожиткового мінімуму в державі: вартість полісу медичного страхування фактично є додатковою цільовою виплатою, яка може бути врахована як зростання рівня заробітної плати.

Отже, під час оцінювання ефективності витрат на медичне страхування працівників, до складу ефекту мають бути враховані, як прямі матеріальні ефекти, так і позитивні зміни у рівні вище виокремлених показників кадрової безпеки підприємства, бо результатом їх позитивної зміни є подальше зростання рівня продуктивності праці, а, відповідно, і рівня прибутку. Тобто принципова модель оцінювання ефективності за рівнем прямого ефекту має наступний вигляд:

$$E^{\Pi} = \frac{\Delta B_{\text{min}}^{-} + \Delta B_{\text{мен}}^{-} + \Delta \Pi^{+}}{B_{\text{ДМС}}}, \quad (2)$$

де $\Delta B_{\text{min}}^{-}$ - сума скорочення витрат на виплати працівникам у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, грн.;

$\Delta B_{\text{мен}}^{-}$ - сума скорочення витрат на доплати за заміщення тимчасово відсутніх працівників, грн.;

$\Delta \Pi^{+}$ - зростання суми прибутку, як наслідок підвищення продуктивності праці в звітному періоді, грн.

Критерій прийняття рішення про доцільність витрат за вище наведеним показником традиційний [8] – значення показника вище 1 свідчить про доцільність витрат та перевищення ефектів над вкладеннями. Горизонт розрахунку показника – відповідно до строку дії страхового полісу, зазвичай, це один рік.

Принципова модель визначення непрямого ефекту від корпоративного медичного страхування працівників виглядає наступним чином:

$$E^{\text{III}} = \Delta K_{\text{мд}}^{+} + \Delta K_{\text{к}}^{+} + \Delta K_{\text{nn}}^{+} + \Delta K_{\text{с}}^{+} + \Delta K_{\text{зн}}^{+}, \quad (3)$$

де ΔK_{mo}^+ - вартісне вираження ефекту від позитивної зміни коефіцієнта трудової дисципліни, грн.;

ΔK_{κ}^+ - вартісне вираження ефекту від позитивної зміни коефіцієнта кваліфікації працівників, грн.;

ΔK_{nn}^+ - вартісне вираження ефекту від позитивної зміни коефіцієнта продуктивності праці, грн.;

ΔK_c^+ - вартісне вираження ефекту від позитивної зміни коефіцієнта стимулювання працівників, грн.;

ΔK_{zn}^+ - вартісне вираження ефекту від позитивної зміни коефіцієнта заробітної плати, грн.

У разі оцінювання ефективності добровільного медичного страхування працівників за сумарним рівнем прямого та непрямого ефектів горизонт розрахунків має перевищувати один рік і має носити більш довгостроковий характер.

Висновки з проведеного дослідження. Корпоративне медичне страхування є сучасним дієвим інструментом підвищення ефективності праці на підприємстві, який створює умови для зростання рівня продуктивності праці та є ефективним з точки зору окупності витрат. Але при оцінюванні загального ефекту від здійснення витрат на медичне страхування працівників слід враховувати не лише прямі матеріальні ефекти, але й непрямі ефекти, що опосередковано впливають на показники продуктивності праці, а, відповідно, і на рівень прибутку підприємства.

Перелік посилань

1. Білик О. І., Качмарчик С. А. Переваги та недоліки введення обов'язкової форми медичного страхування в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2013. № 767. С. 270–277.

2. Бідник Н. Б., Ільчук О. О. Розвиток добровільного медичного страхування в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2014. № 2. С. 1025-1029.

3. Онишко С. В., Шевчук Ю. В. Проблеми фінансування і перспективи розвитку медичного страхування в Україні. *Інтелект XXI*. 2016. № 5. С.158-162.

4. Пономаренко К.А. Сучасний стан та перспективи медичного страхування в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2014. Вип. 5. Т. 1. С. 89-96.

5. Прилипко С. М., Ярошенко О. М., Занфірова Т. А., Аркатов Я. А. Загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування в Україні: сучасний стан та стратегія розвитку: монографія. Харків, 2017. 208 с.

6. Федорович І. М. Теоретичні та практичні засади реалізації медичного страхування в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип. 23(2). С. 76-80.

7. Медицинское страхование (ДМС): рейтинг страховых компаний Украины. Фориншурер страхование : сайт. URL : <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/18/6/45> (дата звернення : 24.11.2018).

8. Охріменко А.Г. Основи менеджменту: навч. посіб. Київ, 2006. 130 с.

9. Дмитрієв І.А., Близнюк А.О. Визначення переліку складових економічної безпеки підприємства. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. Збірник наукових праць. 2011. №23(1)/2011. С. 220-225.

10. Дмитрієв І.А., Близнюк А.О., Онісіфорова В.Ю. Управління економічною безпекою автотранспортного підприємства: монографія. Харків, 2014. 216 с.

References

1. Bilyk, O., Kachmarchyk, S. (2013), Advantages and disadvantages of introducing compulsory medical insurance in Ukraine [Perevahy ta nedoliky vvedennia oboviazkovoї formy medychnoho strakhuvannia v Ukraini], *Bulletin of Lviv Polytechnic National University*, No 767, P. 270–277.

2. Bidnyk, N., Ilchuk, O. (2014), Development of voluntary health insurance in Ukraine [Rozvytok dobrovilnoho medychnoho strakhuvannia v Ukraini], *Global and national problems of the economy*, No 2, P. 1025-1029.

3. Onyshko, S., Shevchuk, Yu. (2016), Problems of financing and prospects of development of medical insurance in Ukraine [Problemy finansuvannia i perspektyvy rozvytku medychnoho strakhuvannia v Ukraini], *Intellect XXI*, No 5, P.158-162.

4. Ponomarenko, K. (2014), Current state and prospects of health insurance in Ukraine [Suchasnyi stan ta perspektyvy medychnoho strakhuvannia v Ukraini], *Scientific Herald of Kherson State University*, No 5, T. 1., P. 89-96.

5. Prylypko, S., Yaroshenko, O., Zanfirova, T., Arkatov, Ya. (2017), *Obligatory State Social Health Insurance in Ukraine: Current State and Development Strategy: Monograph* [Zahalnooboviazkove derzhavne sotsialne medychno strakhuvannia v Ukraini: suchasnyi stan ta stratehiia rozvytku: monohrafiia], Kharkiv, 208 p.

6. Fedorovych, I. (2017), Theoretical and practical principles of realization of medical insurance in Ukraine [Teoretychni ta praktychni zasady realizatsii medychnoho strakhuvannia v Ukraini], *Scientific Herald of the International Humanitarian University*, No 23(2), P. 76-80.

7. Medical insurance: rating of insurance companies of Ukraine. [Medytsynskoe strakhovanye (DMS): reitynh strakhovykh kompanyi Ukrayny. Forynshurer strakhovanye], available at : <https://forinsurer.com/ratings/nonlife/18/6/45> (last accessed 24.11.2018)

8. Okhrimenko, A. (2006), *Fundamentals of Management: Teaching. manual* [Osnovy menedzhmentu: Navch. posib], Kyiv, 130 p.

9. Dmytriiev, I., Blyzniuk, A. (2011), Determination of the list of components of the economic security of the enterprise [Vyznachennia pereliku skladovykh ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva], *Economy. Management. Entrepreneurship. Collection of scientific works*, №23(1), P. 220-225.

10. Dmytriiev, I., Blyzniuk, A., Onisiforova, V. (2014), *Management of economic safety of motor transport enterprise: monograph* [Upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu avtotransportnoho pidpriemstva: monohrafiia], Kharkiv, 216 p.

Онiсiфорова В.Ю., Остапенко Л.О. ОЦIНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТI ВИТРАТ НА КОРПОРАТИВНЕ МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ

Мета. Формування пiдходу до оцiнювання ефективностi витрат на корпоративне медичне страхування працiвникiв. **Методика дослiдження.** Пiд час проведення дослiдження використанi методи узагальнення, методи аналізу та синтезу, метод логiчного аналізу. Інформацiйною базою дослiдження є науковi працi, електроннi інформацiйнi ресурси та матерiали перiодичних видань. **Результати.** Добровiльне медичне страхування працiвникiв стає все бiльше поширеним iнструментом додаткового компенсацiйного пакету, який ефективно використовується власниками та менеджментом пiдприємств для пiдвищення рiвня лояльностi працiвникiв до пiдприємства. Зростання ринку добровiльного медичного страхування за показниками лише компанiй-лiдерiв за перiод з 2015 по 2017 рiк у розрiзi страхових премiй склало 50%, за прогнозом на 2018 рiк – 83%, а у розрiзi страхових виплат – 46%, за прогнозом на 2018 рiк – 76%. Цi показники також пiдтверджують те, що в нашiй краiнi зростає рiвень доври клієнтiв до страхових компанiй, а страховi компанiї вiдносяться до виплат по медичному страхуванню бiльш коректно. Стосовно тенденцiй поширення слiд також зауважити, що прогнознi показники на 2018 рiк мають показати ще бiльше зростання, що пов'язане з розгортанням медичної реформи. При визначеннi ефективностi витрат на корпоративне медичне страхування можна використовувати традицiйний пiдхiд до визначення ефективностi витрат, тобто слiд застосувати порiвняння рiвня очiкуваного позитивного ефекту та рiвня витрат на здiйснення медичного страхування працiвникiв. До прямих ефектiв можна вiднести скорочення суми виплат працiвникам у зв'язку з тимчасовою непрацездатнiстю, скорочення суми виплат за замищення тимчасово вiдсутнiх працiвникiв та сумiщення посад, зростання суми прибутку, як наслiдок пiдвищення продуктивностi працi і обсягiв виробництва продукцiї. Крім прямих ефектiв, корпоративне медичне страхування має і цiлу низку непрямих позитивних ефектiв, до яких можна вiднести полiпшення показникiв використання персоналу пiдприємства та показникiв оцiнки рiвня його кадрової безпеки. **Наукова новизна.** Запропоновано пiдхiд до оцiнювання ефективностi витрат пiдприємства на корпоративне медичне страхування на основi оцiнювання прямих та непрямих ефектiв і порiвняннi з вартiстю страхових полiсiв. **Практична значущiсть.** Запропонований пiдхiд може бути використаний керiвниками та власниками пiдприємств при оцiнюваннi ефективностi впровадження корпоративного медичного страхування працiвникiв.

Ключовi слова: медичне страхування; пiдприємство; витрати; ефективнiсть; оцiнювання.

Онисифорова В.Ю., Остапенко Л.А. ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗАТРАТ НА КОРПОРАТИВНОЕ МЕДИЦИНСКОЕ СТРАХОВАНИЕ

Цель. Формирование подхода к оценке эффективности затрат на корпоративное медицинское страхование работников. **Методика исследования.** При проведении исследования использованы методы обобщения, методы анализа и синтеза, метод логического анализа. Информационной базой исследования являются научные труды, электронные информационные ресурсы и материалы периодических изданий. **Результаты.** Добровольное медицинское страхование работников становится все более распространенным инструментом дополнительного компенсационного пакета, который эффективно используется собственниками и менеджментом предприятий для повышения уровня лояльности работников к предприятию. Рост рынка добровольного медицинского страхования по показателям только компаний-лидеров за период с 2015 по 2017 год в разрезе страховых премий составил 50%, по прогнозу на 2018 год - 83%, а в разрезе страховых выплат - 46%, по прогнозу на 2018 год - 76%. Эти показатели также подтверждают то, что в нашей стране растет уровень доверия клиентов к страховым компаниям, а страховые компании относятся к выплатам по медицинскому страхованию более корректно. Относительно тенденций распространения следует также заметить, что прогнозные показатели на 2018 год должны показать еще больший рост, что связано с развертыванием медицинской реформы. При определении эффективности затрат на корпоративное медицинское страхование можно использовать традиционный подход к определению эффективности затрат, то есть следует применить сравнение уровня ожидаемого положительного эффекта и уровня затрат на осуществление медицинского страхования работников. К прямым эффектам можно отнести сокращение суммы выплат работникам в связи с временной нетрудоспособностью, сокращение суммы выплат за замещение временно отсутствующих работников и совмещение должностей, рост суммы прибыли, как следствие повышение производительности труда и объемов производства продукции. Кроме прямых эффектов, корпоративное медицинское страхование имеет и целый ряд косвенных положительных эффектов, к которым можно отнести улучшение показателей использования персонала предприятия и показателей оценки уровня его кадровой безопасности. **Научная новизна.** Предложен подход к оценке эффективности затрат предприятия на корпоративное медицинское страхование на основе оценки прямых и косвенных эффектов и сравнении со стоимостью страховых полисов. **Практическая значимость.** Предложенный подход может быть использован руководителями и владельцами предприятий при оценке эффективности внедрения корпоративного медицинского страхования работников.

Ключевые слова: медицинское страхование; предприятие; расходы; эффективность; оценка.

Onisiforova V.Yu., Ostapenko L.O. THE EVALUATION OF EFFICIENCY OF EXPENSES FOR CORPORATE MEDICAL INSURANCE

Purpose. The formation of an approach to evaluation of the cost effectiveness for employees' corporate health insurance. **Methodology of research.** The methods of compilation, of analysis and synthesis and of logical analysis were used at the research. The scientific works, electronic resources and periodical publications were information base of the research. **Findings.** The voluntary health insurance is becoming more widespread instrument of an additional compensation package. This is effectively used by owners and business managers to increase employee loyalty to the company. The growth of the voluntary health insurance market according to indexes of only leading companies for the period from 2015 to 2017 in terms of insurance premiums was 50%, according to the forecast for 2018 - 83%, and in terms of insurance payments - 46%, according to the forecast for 2018 - 76%. These indicators also confirm the increase of the customer's trust to insurance companies in our country. In turn the insurance companies are more loyal to health insurance payment. Regarding trends, it should be noted that predict indicators should show even more growth for 2018. This is associated with the deployment of medical reform. In determining the effectivity of corporate health insurance costs, it is possible to use a traditional approach to determining the cost-effectiveness. I.e. you should apply a comparison of the expected positive effect level and the level of costs for the medical insurance of employees. Direct effects include: reducing benefits for employee due to temporary disability, reducing the amount of payments for replacing temporarily absent employees and positions combining, increasing the amount of profit as a consequence of increased productivity and production volumes. In addition to direct effects, corporate health insurance also has a number of indirect positive effects, which can include improving the effectivity of enterprise personnel using and indicators for assessing the level of its personnel security. **Originality.** The approach for the evaluating the effectiveness of spending on corporate health insurance based on the evaluation of the direct and indirect effects and the comparing with the cost of insurance policies was suggested. **Practical value.** The proposed approach can be used by managers and owners of enterprises in assessing the effectiveness of the introduction of corporate medical insurance for employees.

Key words: medical insurance; enterprise; costs; efficiency; evaluation.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Онiсiфорова Валентина Юрiївна – кандидат економiчних наук, доцент, Харкiвський нацiональний автомобiльно-дорожнiй унiверситет, доцент кафедри економiки i пiдприємництва, м. Харкiв, Україна; e-mail: valentinaonisiforova@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9899-8427>. Моб. 099-499-14-28.

Ониси́форова Валенти́на Юрьевна – кандидат экономических наук, доцент, Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, доцент кафедры экономики и предпринимательства, г. Харьков, Украина.

Onisiforova Valentyna – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Kharkov National Automobile and Highway University, Associate Professor at the Department of Economics and Entrepreneurship, Kharkiv, Ukraine.

Остапенко Леонід Олександрович – Харківський національний автомобільно-дорожній університет, студент, м. Харків, Україна; e-mail: leoauto14@gmail.com. Моб. 097-753-07-98.

Остапенко Леонид Александрович - Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет, студент, г. Харьков, Украина.

Ostapenko Leonid Oleksandrovych - Kharkov National Automobile and Highway University, student, Kharkiv, Ukraine.